

MEDPREDMETNO POVEZOVANJE IN TIMSKO SODELOVANJE DIJAKOV NA SREDNJI STROKOVNI ŠOLI

Tanja Jelenko
Šolski center Celje, Celje

UDK 377.3.091.312:81'373.7

Medpredmetno povezovanje in timsko sodelovanje dijakov pri pridobivanju znanja in razvijanju različnih zmožnosti sta uspešni obliki dela pri pouku in interesnih dejavnostih. Takšno povezovanje je smiselno spodbujati tudi pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti v materinščini in v tujem jeziku ob različnih temah. V prispevku je prikazan primer interdisciplinarnega pristopa in timskega dela dijakov v okviru interesne dejavnosti ob temi frazeologija.

frazeologija, disciplinarni pouk, interdisciplinarni pouk, sporazumevalna zmožnost, interesne dejavnosti

Cross-curriculum integration and team work by students in acquiring knowledge and developing various skills are successful forms of work in the classroom and extra-curricular activities. Such integration should be supported in the development of communication skills in the mother tongue and foreign language in relation to various topics. The paper presents an example of an interdisciplinary approach and student teamwork in extra-curricular activities relating to the theme of phraseology.

phraseology, disciplinary teaching, interdisciplinary teaching, communication skill, extra-curricular activities

1 Uvod

Naš šolski sistem, podobno kot sodobne izobraževalne politike in šolski sistemi v svetu, posveča v kurikulih na vseh ravneh izobraževanja več pozornosti povezovanju vsebin in veščin med posameznimi predmeti in predmetnimi področji, kar je po mnenju avtoric priročnika *Medpredmetne in kurikularne povezave* (Rutar Ilc idr. 2010) posledica naraščajoče diferenciacije in specializacije disciplin. Slovenija se je pridružila drugim evropskim državam, ki so na pobudo Evropske komisije iz leta 2008 začele iskati odgovore na vprašanja, kakšni naj bodo sodobni kurikuli in kako naj bo na šolah organizirano izvajanje učnega procesa, da bi presegli predmetno razdrobljenost vzgojno-izobraževalnih programov in spodbudili razvoj ključnih zmožnosti,

ki so kompleksne, po svoji naravi interdisciplinarne in je torej mogoče njihov razvoj v šoli zagotoviti le s povezovanjem predmetov, nekatere od njih pa celo samo kroskurikularno. [...] Stvarnost namreč doživljamo kot celoto, ne pa strukturirano po kriterijih posameznih disciplin. Človeški možgani zaznave procesirajo vzporedno, ne pa sekvenčno in informacije urejajo v kompleksne mreže z jasnimi hierarhijami medsebojnih odnosov. Večja avtentičnost učnega procesa torej že po definiciji terja intenzivnejše in globlje povezave med disciplinami oz. šolskimi predmeti (Rutar Ilc idr. 2010: 19).

Za doseganje boljših rezultatov pouka, da bi ta udeležence bolj pripravljali na reševanje problemov in spodbujali razvijanje ključnih zmožnosti, je treba tesnejše povezovanje med šolskimi predmeti in predmetnimi področji postaviti kot enega ključnih ciljev pri nadaljnjem razvoju kurikulov. Prav tako je nujen

prehod od tradicionalnega pristopa pri pouku, po katerem ostaja znanje v fragmentih in je povezava znotraj predmeta in med predmeti minimalna, preko obogatene tradicionalnega pristopa k poučevanju, ki temelji na tematskem povezovanju znotraj predmeta in med predmeti. Pri obogatenu tradicionalnem pristopu se tu in tam zaradi sodelovanja učiteljev različnih predmetov preseka izoliranost posameznih tem in se predmetna področja pri določenih temah povežejo. Integrativni pristop temelji na projektnem delu, pri katerem je delo usmerjeno k problemu ali vprašanju – odgovori pa se iščejo s povezavami znotraj predmetov in med predmeti. Toda integrativni pristop nikakor ni edini cilj, temveč samo eno od sredstev za doseganje ciljev kurikula. Vse povezave morajo hkrati uresničevati cilje kurikula in cilje znotraj posameznega predmeta. Povezave morajo biti smiselne, usmerjene k razvijanju sintetičnega mišljenja in k izgradnji celovitega znanja, ne smejo biti sebe sebi namen.

V povezavah imajo različni predmeti različno vlogo: predmet, iz katerega povezava izhaja, ima nosilno vlogo. Drugi predmeti lahko imajo poudarjeno vlogo, to pomeni, da je njihova vloga bistvena za uresničevanje skupnega cilja, hkrati ti predmeti nadgrajujejo tudi svoje znotrajpredmetne cilje; nekateri predmeti imajo v povezavi podporno vlogo. To so večinoma predmeti, ki k skupnemu cilju prispevajo z večinskimi cilji (npr. slovenščina kot sredstvo za sporazumevanje), hkrati taki predmeti s podporo pri usvajanju drugih oz. nadpredmetnih ciljev osmišljajo razvoj večine. Izvajanje integrativnega kurikula poteka kot sodelovalno poučevanje, ki ima več oblik: izmenjevanje idej, diskusije, medsebojno opazovanje, skupne učne dejavnosti, izmenjave učiteljev, timsko poučevanje.

2 Primer medpredmetnega povezovanja in timskega sodelovanja dijakov

Sistematično razmišljanje, načrtovanje, izvajanje in evalvacija medpredmetnega

povezovanja so – ne glede na to, da to sicer poteka v večji ali manjši meri verjetno že odkar obstaja institucionalno poučevanje, kajti učitelji (vsaj nekateri) so si vedno prizadevali in si prizadevajo osmišljati pouk in cilje svojega predmeta v povezavi z drugimi predmeti – novosti v naših šolah. Novosti pa je smiselno uvajati postopno in z veliko premisleka ter na začetku (če je le mogoče) v manj obvezujoče oblike dela, preden to »preizkusimo« pri rednem pouku. V nadaljevanju predstavljamo primer medpredmetnega povezovanja med dvema predmetoma, in sicer povezave, ki je potekala kot projekt interesne dejavnosti Ustvarjajmo v timu v šolskem letu 2011/2011; v interesno dejavnost se je vključilo dvanajst dijakov srednje strokovne šole, smer računalništvo. V takšni skupini je bilo mogoče cilje interdisciplinarnega povezovanja načrtovati skupaj s člani, dijaki, in učiteljici, mentorici interesne dejavnosti, sta bili lahko v vlogi svetovalk v projektu, večina pobud pa je prihajala od dijakov. Že sodelovanje učiteljev dveh disciplin preprečuje omejenost enega samega pogleda, ki lahko sicer manjša učinkovitost disciplinarnega pouka, sodelovanje učiteljev odpira problematiko; delo z manjšo skupino dijakov, organiziranih v tim, pa omogoča dejavno vlogo vseh v vseh fazah procesa pridobivanja znanja in veščin, v našem primeru omogoča dejavno vključevanje dijakov že v fazi načrtovanja oz. postavljanja raziskovalnega vprašanja. Delo v timu odpira vrata razvoju miselnih veščin, kot sta kritično in ustvarjalno mišljenje, ki sta osnova za razvijanje večine sprejemanja odločitev, ta temelji na lastnem premisleku in na kritičnem motrenju pogledov vseh drugih udeležencev v timu. Vse to (na to kažejo naše izkušnje dela v »prena-trpanih« oddelkih) težje dosegamo pri rednem pouku, lahko pa pozitivne izkušnje dela v manjših (interesnih) skupinah dajo mnoge pobude za delo pri rednem pouku. O prednostih timskega sodelovanja dijakov govorijo mnoge študije; spoznanja o pomenu socialne interakcije med člani tima, ki so podprta s

študijo primera (Jelenko 2008), izhajajo tudi iz naše poučevalne prakse in govorijo o višjih rezultatih, ki jih dosegajo dijaki, organizirani v time, kot dijaki, ki pridobivajo znanje v tradicionalno organiziranem disciplinarnem pouku, temelječem na frontalnem delu, pri katerem dijaki malo sodelujejo, predvsem pa ne morejo sodelovati med seboj.

Izkušnje tujih strokovnjakov za didaktiko pouka (predvsem jezika in književnosti), lastne raziskave pouka in študij literature o medpredmetnih povezavah in timskem delu dijakov so bili osnova za snovanje, izvedbo in evalvacijo projekta Slovenščina in angleščina pri iskanju pomenov frazemov v okviru interesne dejavnosti Ustvarjajmo v timu. Dijakom na srednji strokovni šoli računalniške smeri je bila predstavljena ideja o interesni dejavnosti, katere cilja sta poglobljeno razmišljanje o jeziku, predvsem o maternem in tujem, angleškem, in razvijanje sporazumevalne zmožnosti v obeh jezikih; povabljeni so bili k oblikovanju programa interesne dejavnosti in k izbiri ter izvajanju spremljevalnih dejavnosti, in sicer tistih, za katere so najbolj nadarjeni. Dvanajst članov tima je izmed več ponujenih tem izbralo tudi frazeologijo. Za motivacijo so si ogledali razstavo Dobesedno brez besed (Mestna galerija v Ljubljani, november 2010), v okviru katere so bili predstavljeni slovenski frazemi, njihove angleške ustreznice ter likovne, filmske, prostorske in druge (umetniške) upodobitve frazemov. Na osnovi spoznanj z razstave so bili postavljeni podrobnejši izobraževalni cilji: spoznavati izrazne možnosti v jeziku, predvsem v maternem, spoznavati socialno- in funkcijsko-zvrstno razplatenost slovenskega jezika, spoznavati frazeme v slovenščini, spoznavati frazeme v angleščini in likovno upodabljati frazeme ter se seznaniti z nekaterimi osnovami prevajanja v tuje jezike. Dijaki so bili povabljeni k oblikovanju tima, v katerem je vsak mislec, vsi so bili pozvani k izmenjevanju idej z drugimi in k nadaljnjemu razvijanju lastnega razumevanja teme ter morda tudi k spreminjanju stališč na osnovi

izmenjevanja izkušenj in vedenja z drugimi v timu. V timu ni bilo dodeljenih vlog, ki bi vzpostavljale hierarhijo, ampak je vsak lahko razvijal svoje področje in je dobil nalogo, za izvedbo katere je bil odgovoren, za pomoč pa je lahko prosil kateregakoli od članov tima, tako da so vsi dobili vpogled v posamezne naloge in so skupaj gradili celoto, večjo pozornost pa so morali posvečati svoji nalogi. Pri izbiri nalog so dijaki izhajali iz lastnih interesov in nadarjenosti.

Naloga mentoric je bila predvsem vzpostaviti in osmisliti medpredmetno povezavo in usmerjati delo tima. Povezovalnih elementov, s pomočjo katerih se je organizirala povezava, je bilo več: najpomembnejše so bile vsebine (vsebinska in procesna znanja). Povezave so potekale tudi na ravni dejavnosti, kajti nekatere so bile izvedene v obeh jezikih, povezovalni element so bili didaktični metodi aktivnega učenja in projektne timskega dela ter miselni postopki, večšine in navade – razvijanje sporazumevalne zmožnosti. V okviru projekta Slovenščina in angleščina pri iskanju pomenov frazemov je imela slovenščina kot učni predmet nosilno vlogo; učni cilji, ki so bili s povezavo doseženi, so za ta predmet ključni in tudi najbolj kompleksni. Angleščina je imela kot učni predmet poudarjeno vlogo, kar pomeni, da je bilo povezovanje s tem predmetom bistveno, saj predmet v tej povezavi omogoča uresničevanje skupnega cilja. Podporna predmeta sta bila računalništvo in umetnostna (likovna) vzgoja. Veščine iz obeh predmetov (obvladanje računalniške tehnologije pri pripravi večpredstavnostne govorne predstavitve in risanje) so dijaki že imeli razvite do dovolj visoke ravni, s projektom so osmišljali večšine, pridobljene pri drugih dveh predmetih in še bolj z lastnim delom na obeh področjih izven šole. Projekt je potekal kot sodelovalno poučevanje z izpostavljenjo dejavno vlogo dijakov – članov tima. Mentorici sta izbrali t. i. timsko poučevanje tipa A, »interaktivno timsko poučevanje pomeni, da dva učitelja (optimalna velikost) sočasno poučujeta isto

skupino dijakov, praviloma (ali večinoma) tudi v istem prostoru» (Rutar Ilc idr. 2010: 38). Timsko interaktivno poučevanje in nastopi, s katerimi je tim primer dobre prakse pokazal širše, izven šole, tudi na seminarju za učitelje slovenščine, je potekalo vse šolsko leto, poleg frazeologije se je tim loteval še drugih tem oz. projektov, povezanih z jezikom in stikom med slovenščino in angleščino

v besedilih mladih. V nadaljevanju predstavljamo potek ene šolske ure, in sicer druge v okviru projekta Slovenščina in angleščina pri iskanju pomenov frazemov; v okviru uvodne učne ure je bila izbrana krovnna tema: frazeologija, pri drugi uri (katere prikaz sledi), pa so bili postavljeni temelji interaktivnega povezovanja in se je začel vsebinsko oblikovati tim.

Tabela 1: Potek učne ure: Slovenščina in angleščina pri iskanju pomenov frazemov

	Dejavnosti učiteljev		Dejavnosti dijakov
	učitelj A (slovenist)	učitelj B (anglist)	
Uvod	<p>Učitelj A o ciljih krožka</p> <p>Cilj krožka je razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini in v tudi v tujem jeziku, angleščini; spoznavanje socialno- in funkcijskozvrstne razplatenosti slovenskega jezika in odpiranje vprašanja smiselnosti uporabe frazemov v naših besedilih, ugotavljanje tega, koliko so ta jezikovna sredstva živa v maternem jeziku in koliko v tujem, angleškem.</p> <p>Cilj prve ure: spoznati, kaj je frazeologija in kaj so frazemi.</p>	<p>Poleg že navedenih ciljev bodo odprta tudi vprašanja pomena znanja tujega jezika in poti do znanja, ki so lahko podobne, po drugi strani pa so tudi zelo različne od poti, ki nas vodijo pri razvijanju sporazumevalnih zmožnosti v materinščini. Cilj je tudi kratek vpogled v teorijo in prakso prevajanja v tuj jezik.</p>	<p>Opazujejo in presojujejo oba učitelja, kako komunicirata med sabo.</p> <p>Razmišljajo in se med seboj ter z učiteljema pogovarjajo o tem, kaj so cilji interesne dejavnosti.</p>
Pogovor in razlaga osnovnih pojmov	<p>Odgovarja na vprašanja učitelja in dijakov o tem, kaj je frazeologija in kaj so frazemi.</p> <p>Razloži, kakšen pomen ima SSKJ pri prikazu in razlagi frazemov. Razloži pojem frazeološkega gnezda.</p>	<p>Skupaj z dijaki je v vlogi spraševalca in je moderator vodenega pogovora.</p> <p>Pove, kako je veda razvita v tujini, pokaže jezikovne priločnike.</p>	<p>Dijaki si zapišejo, kaj je frazeologija, v SSKJ se naučijo iskati frazeme. Pogovarjajo se med sabo o pomenu teh in o tem, v katerih besedilih frazeme uporabljajo sami.</p>

Oblikovanje tima	V pogovoru se vrne k ciljem projekta, ki jih bodo uresničevali v več učnih urah in na nastopih v šoli ter izven nje.	Pove, da bo za doseganje ciljev oblikovan tim, sestavljali ga bodo vsi člani, odgovorni pa bodo za posamezne naloge. Pozove dijake, naj razmislijo o konkretnih nalogah, s katerimi bodo poskušali uresničiti zastavljene cilje.	Dijaki poslušajo in razmišljajo o nalogah, kasneje se z mentorjema in med sabo pogovarjajo o tem, kaj bi radi počeli v zvezi s temo kot posamezniki, odgovornost za katere naloge v oblikovanju končne timske govorne predstavitve bi kot posamezniki radi prevzeli. Zapišejo idejo končne predstavitve in okvirne naloge ter odgovorne dijake za posamezne naloge: tako vsebinsko oblikujejo tim.
Sinteza dela	Izpostavi stične točke med obema predmetoma, pojasni smiselnost izbranih nalog s stališča medpredmetnega povezovanja; da okvirne napotke za naloge, povezane s slovenščino; ovrednoti idejo končne predstavitve.	Moderira sintezni pogovor. Da okvirne napotke za naloge, povezane z angleščino.	Poslušajo, izrazijo mnenje o napotkih, prosijo za dodatna pojasnila, si zapisujejo, korigirajo svoje prvotne zamisli na osnovi slišanege – mnenj mentorjev in sodelavcev v timu.

Naloge, ki so jih izbrali posamezni člani tima, so bile oblikovane kot vprašanja oz. zadolžitve:

- Koliko in katere slovenske frazeme poznajo moji vrstniki?
- Jih uporabljajo v svojih besedilih in v katerih besedilih?
- Poznajo kaj tujih (angleških) frazemov in ali jih znajo pomensko in funkcijskozvrstno pravilno uporabljati?
- Zbirka bolj znanih slovenskih frazemov.
- Iskanje angleških ustreznikov.
- Težave pri prevajanju.
- Prevajanje v univerzalni jezik likovnih upodobitev ali »dobesedno je mogoče«.

- Priprava končne timske govorne predstavitve strokovne teme: Frazemi v slovenščini in angleščini ter v likovnih upodobitvah.

Naloge, povezane s končno javno predstavitvijo v šolski in mestni knjižnici ter na seminarju za učitelje, so si dijaki razdelili tako, da se je nekdo od njih pripravljaj na govorni nastop, drugi pa so sodelovali pri pripravi elektronskih slik, animacije, glasbe za ozadje, za likovne upodobitve so poiskali likovno nadarjene dijake zunaj tima in s pomočjo mentorice še na drugi šoli, s čimer je bilo vzpostavljeno sodelovanje med dvema šolama in poudarjeno širjenje ideje izven tima – ta ni ostal izoliran, temveč je iskal nove spodbude in občasne sodelavce.

3 Zaključek

Na koncu projekta je bila preverjena uresničenost dveh ciljev projekta:

- razvitost sporazumevalnih zmožnosti v slovenščini in v tujem jeziku, angleščini, ugotavljana ob razumevanju in tvorjenju besedil s frazemi,
- razumevanje in prepoznavanje socialno-in funkcijkozvrstne razplatenosti slovenskega jezika in uzaveščenost smiselnosti rabe frazemov v različnih besedilnih vrstah.

Člani tima so dobili naloge, ki so jih reševali skupaj, in sicer naloge prepoznavanja frazemov, iskanja frazemov v slovenščini in iskanja ustreznih v angleščini, branja besedila, v katerem je bila raba frazemov smiselna, in besedila, v katerem so bili rabljeni neustrezni frazemi ali je bila odločitev za rabo frazemov neustrezna, ter ugotavljanje vloge frazemov v različnih besedilih. Dijaki so morali besedilo ovrednotiti s stališča rabe teh jezikovnih sredstev in na koncu napisati svoje besedilo, v katerem so smiselno uporabili frazeme, ter ga prevesti v angleščino. Oblikovali so zanimive in izvirne rešitve ter pokazali veliko znanja s področja frazeologije. V zaključni uri so povedali, da so znanje o teh jezikovnih sredstvih pridobivali samoiniciativno in ne le v okviru nalog, ki so si jih zadali na začetku projekta. Evalvacija je vnovič potrdila že nakazana spoznanja o uspešnosti timskega dela in interdiscipli-

narnega poučevanja. Rezultati interesne dejavnosti so dali smernice za podobno delo v razredu – tudi v posameznih oddelkih je mogoče oblikovati dva (ali tri time) in določene teme zastaviti interdisciplinarno ter tako dosegati višje rezultate pri pridobivanju znanja in razvoju veščin, kajti primerjava rezultatov tradicionalnega disciplinarnega poučevanja frazeologije pri slovenščini in angleščini v dveh oddelkih iste srednje strokovne šole je pokazala, da so člani interesne dejavnosti Ustvarjajmo v timu bolj napredovali v razvoju sporazumevalnih zmožnosti (v obeh jezikih) kot njihovi vrstniki s tradicionalnim poukom.

Viri in literatura

- DAVIS, James R., 1997: *Interdisciplinary Courses and Team Teaching*. Phoenix: American Council on Education. Izvlečki dosegljivi na http://www.ntlf.com/html/lib/ictt_xrpt.htm.
- JELENKO, Tanja, 2008: *Pisne interpretacije literarnih besedil kot kazalec uresničenosti ciljev pouka pri poklicni maturi: doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2005: Književni pouk kot temelj razvijanja raznovrstnih zmožnosti/kompetenc. *Slovenščina v šoli* 10/3–4. 16–20.
- RUTAR ILC, Zora idr., 2010: *Medpredmetne in kurikularne povezave*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- SENTOČNIK, Sonja idr., 2006: *Vpeljevanje sprememb v šole: konceptualni vidik*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.